

Sundbyberg 2020-10-21

Diarienummer: S2019/00088/SOF

Vår referens:
Mikael Klein
mikael.klein@funktionsratt.se

Mottagare:
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se

Remissvar: Översyn av insatser enligt LSS, SOU 2018:88

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 46 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar ca 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Vi har haft en expert i utredningen och samlat alla förbund inom rörelsen, vars medlemmar berörs av LSS-insatser till en bred arbetsgrupp som arbetade parallellt med utredningen till stöd för vår expert. LSS har varit en av våra högst prioriterade frågor, så även under valrörelsen 2018. Vi menar att LSS samtliga tio insatser över tid fått en rättstillämpning som inte överensstämmer med lagens ursprungliga utformning. Vårt politiska krav är alltjämt att lagens intentioner bör återställas. Vi har därför varit särskilt engagerade i denna utredning och avger här vårt remissyttrande.

Sammanfattning

Vi avstyrker utredningens förslag i dess helhet. Utredningens direktiv är skrivna utifrån ett antal felaktiga utgångspunkter och hade sitt främsta fokus på att begränsa kostnaderna för den statliga assistansersättningen. Betänkandets bärande förslag innebär kraftfulla inskränkningar i rätten till

personlig assistans som skulle få mycket långtgående negativa konsekvenser ifall de genomfördes. Barn med omfattande funktionsnedsättningar skulle få minskade möjligheter att växa upp med sina familjer. Vuxna med omfattande behovs av personlig assistans, skulle riskera att inte längre kunna bo i eget hem. Utredningens bärande förslag går stick i stäv mot LSS intentioner och de svenska funktionshinderspolitiska målen. Förslagen skulle dessutom innebära uppenbara och flagranta brott mot Sveriges åtaganden enligt Funktionsrättskonventionen. Inte minst brott mot konventionens artikel 19 om rätten till ett självbestämt liv och att ingå i samhällsgemenskapen.¹

Utredningen saknar kunskapsinhämtning från forskning, tillsyns- och kunskapsmyndigheter. Det finns rapporter från såväl Socialstyrelsen som Inspektionen från vård och omsorg som lyfter fram forskningsresultat, goda exempel, kvalitetskrav och brister. Detta gäller inte minst insatserna personlig assistans och bostad med särskild service. Hade utredningen tagit fasta på denna kända kunskap från statliga myndigheter hade utredningen kommit fram till förslag som istället ökat den enskildes rätt till inflytande, delaktighet och möjlighet till goda levnadsvillkor.

I betänkandet har vi genom vår utredningsexpert avgivit ett särskilt yttrande (sid 1017) som nästan samtliga organisationer vars medlemmar berörs av LSS, har ställt sig bakom. I det särskilda yttrandet förkastar vi utredningens förslag i dess helhet, en ståndpunkt som är oförändrad.

I detta remissyttrande kommenterar vi flertalet av utredningens förslag. Utredningen har genomgående brutit i sin genomlysning av de nio olika insatser som inte är personlig assistans. Vissa tankar och idéer i betänkandet är positiva och skulle kunna fångas upp i andra utredningar men flertalet insatser är i behov av en betydligt bredare översyn än vad som åstadkommit här.

Utredningen har helt förbiset de stora könsskillnader som råder inom LSS, både bland mottagare men också som konsekvenser av hur närstående belastas när stödinsatser brister.

Utredningen har misslyckats i frågan om att säkerställa kvalitet i LSS-verksamheter, en av LSS största utmaningar idag. Den senaste

---

¹ Rörande artikel 19 i Funktionsrättskonventionen har FN tagit fram Allmän kommentar nr 5 som vägledning hur artikelns skall uttolkas av statsparterna.

tidens massmediala rapportering av de oerhörda brister som råder inom många insatser, men också en fortsatt utredd förekomst av våld, tvång och inlåsning som helt saknar lagstöd, visar hur illa det är ställt med uppfyllandet av LSS intentioner. Den visar också på en nonchalans mot gällande lagstiftning och ett skrämmande förakt för människors lika värde.

Kort sammanfattat har utredningens direktiv haft helt fel fokus. Syftet har varit att minska statens kostnader för personlig assistans. De skarpa förslag som utredningen levererar syftar till just detta och går ut på att begränsa den personliga assistansen. I övrigt ger utredningen inga svar på de stora utmaningar som LSS lider av idag. Det är en gång för alla dags att begrava denna utredning och istället rikta politiskt fokus på de egentliga utmaningar som fortfarande råder och fortfarande ökar för att säkerställa att personer får det stöd som de behöver och har rätt till, men också för att säkerställa en hållbar utveckling av LSS på sikt.

Remitteringen av betänkandet ger inte underlag för politiska beslut

Utredningen har gjort ett omfattande arbete och betänkandet på över tusen sidor spänner över en rad frågor. Det finns en rad förtjänster i det arbete som gjorts, inte minst bidrar utredningen till att avfärda en rad myter som funnits i den politiska diskussionen kring personlig assistans. Exempel på detta är ett klagande i att kostnadsutvecklingen för statlig assistansersättning inte går att härleda att många assistansanvändare väljer privata assistansbolag som utförare, inte heller att det förekommer omfattande fusk som orsak till kostnadsutvecklingen. Vidare avfärdar utredningen tanken att begränsa möjligheten för den assistansberättigade att i en rättsprocess företräddas av ombud som är anställd av en assistansanordnare, eftersom det skulle innebära en grav inskränkning av rätten för den enskilde att själv välja ombud i rättsprocesser. Utredningen klargör också att EU-rätten inte föranleder någon anledning till förändringar i socialförsäkringsbalken kring hanteringen av personlig assistans, såsom den är utformad i Sverige.

Utredningens direktiv är skriven i en annan tid, då flera av dessa myter fortfarande var aktuella i den politiska debatten. Ett flertal andra utredningar och myndighetsrapporter har sedan dessa direktiv skrevs, kommit att öka den samlade kunskapen. När man läser direktiven med dagens kunskap är det uppenbart att ett antal

utgångspunkter är direkt felaktiga, direktiven är därför i centrala delar obsoleta och utredningens förslag därefter. Eftersom direktiven har ett så starkt fokus på kostnadsbesparingar inom den statliga assistansersättningen har utredningens bärande förslag också just det huvudsakliga syftet, att minska statens kostnader för den personliga assistansen. När kostnadsutvecklingen visat sig inte gå att härleda till omfattande fusk eller en icke-fungerande marknad av assistansutförare, har utredningens huvudsakliga förslag blivit att inskränka rätten till personlig assistans för olika grupper.

Utredningens tonvikt ligger vid detta, att begränsa den personliga assistansen och delvis ersätta den med andra, nya insatser i kommunal regi. I dessa förslag har utredningen blundat för de kraftiga kvalitetsförsämringar det skulle innebära för den enskilde. Utredningen har också gravt underskattat de ökade kostnader det skulle innebära för kommunerna. Statens kostnader för den personliga assistansen skulle med utredningens förslag sannolikt minska - vilket ligger i linje med direktiven - men det skulle ske på bekostnad av att många idag assistansberättigade skulle få betydligt sämre villkor och den samlade samhällskostnaden skulle på det hela taget sannolikt öka kraftigt, inte minst hos kommunerna.

Regeringen har i remitteringen av utredningens betänkande, slagit fast att man inte avser att genomföra utredningens bärande förslag. Förslagen om nya kommunala insatser för barn under 16 år och för personer med assistans för tillsynsbehov, liksom utredningens förslag om att begränsa assistansen genom en timschablon är i remitteringen undantagna. Därmed är alltså utredningens mest centrala förslag inte aktuella för regeringens politiska agenda, vilket gör remissförfarandet mycket märkligt. Det förekommer emellanåt att regeringen väljer att remittera delar av en utredningens betänkande, men då lyfter man i regel ut enskilda förslag som man bedömer som intressanta och önskar synpunkter på dessa med den uttalade avsikten att gå vidare i den politiska processen med just de utbrutna förslagen.

I detta fall väjer regeringen alltså att sända ut hela betänkandet på remiss, samtidigt som man tydliggör att utredningens centrala förslag inte är politiskt aktuella. Betänkandet är mycket omfattande och berör en lång rad frågor, men flertalet är begränsat utredda och torde inte ge tillräcklig grund för fortsatt politiskt agerande. Vi finner det djupt olyckligt att regeringen ändå valt att remittera utredningen. Det skapar merarbete hos alla remissinstanser och den politiska förtjänsten är högst tveksam. I bästa fall ger

remisshandlingen vid handen att det finns intressanta tankar i betänkandet som behöver utredas vidare för att kunna leda till politiska förslag.

Istället hade vi önskat att regeringen tog steg framåt i en rad konkreta frågor med Januariöverenskommelsen som grund. De relativt nyligen tillsatta utredningarna om stärkt personlig assistans (dir S 2020:01) och om LSS-boende (dir S 2020:28) är exempel på konstruktiva initiativ där viktiga, avgränsade frågor inom LSS ges prioritet för en relativt snabb översyn. Det finns fler akuta politiska utmaningar inom LSS som behöver adresseras. Inom LSS samtliga tio insatser har det skett en utveckling som begränsar människors rätt till stöd och flera verksamheter dras med stora kvalitetsbrister. Inom personlig assistans måste framförallt en översyn göras för att motverka den rättspraxis som blivit följd av domen RÅ 2009 ref 57, som lett till en inskränkt och komplicerad bedömning av grundläggande behov.

Utredningens förslag

5. Bostaden

Vi delar utredningens bedömning att det finns behov av en ny form av stöd i bostaden utöver de insatser som idag finns i LSS.

Det finns personer med större behov av stöd i hemmet än vad dagens boendestöd enligt Socialtjänstlagen kan ge, men som inte har behov av insatsen personlig assistans enligt LSS.

Vi delar inte utredningens uppfattning att en ny insats för stöd i hemmet skulle slås ihop med den nuvarande insatsen ledsagning.

Vi avstyrker utredningens förslag, men förordar att frågan om en ny LSS-insats för utökat stöd i hemmet ses över.

6. Barn och familjer

Vi delar utredningens bedömning att avlösarservice inte bör begränsas till hemmet. Insatsen skulle kunna fylla en viktig roll även utanför hemmet, exempelvis som stöd vid olika fritidsaktiviteter.

Vi delar också utredningens bedömning att åldersgränsen 12 år för insatsen korttidstillsyn bör justeras, så den överensstämmer med skolålder, så att fler unga får tillgång till insatsen.

Vi reagerar på att antalet barn som får del av insatserna korttidstillsyn, korttidsvistelse och boende i familjehem stadigt har

minskat under tio års tid, trots att målgruppen med behov av insatsen troligtvis ökat. Samtliga insatser inom LSS som riktar sig till barn och familjer, inkluderat insatsen personlig assistans för barn, är oerhört viktiga för att upprätthålla målsättningen att alla barn ska få växa upp med sina familjer. Det är oroväckande att flertalet insatser minskar över tid och att utredningen inte analyserat orsakerna till detta.

Vi reagerar också på den sneda könsfördelningen i dessa insatser. Könsfördelningen med 30 till 38 procent flickor och 62 till 70 procent pojkar antyder att familjer med flickor som har funktionsnedsättning inte ges stöd i tillräcklig utsträckning.

Vi vet också att många familjer som har barn med omfattande funktionsnedsättningar inte får tillräckligt stöd för en fungerande vardag. Riksrevisionen har påpekat att myndighetssamordningen brister, vilket ger föräldrar en stor börda bara i att samordna olika insatser för sina barn.² Föräldrar till barn med funktionsnedsättning har en förhöjd risk för ohälsa och en lägre försörjningsnivå, sett ur ett livslångt perspektiv. I översynen av det tidigare vårdbidraget inför reformeringen till nuvarande omvårdnadsbidrag, framkom också stora könsskillnader. Hela 85 procent av mottagarna av det dåvarande vårdbidraget var kvinnor/mammor.³ Kvinnor tenderar i högre utsträckning än män att gå ned i arbetstid och ta ledigt från jobbet vid olika insatser som rör barnet, vilket skapar en ojämlik inkomstutveckling.

Utredningen har inte analyserat jämställdhetsproblematiken i tillräcklig utsträckning, både gällande den sneda könsfördelningen kring mottagare av LSS-insatser, men framförallt hur brister i samhällsstöd påverkar närstående ur ett könsperspektiv.

Vi avstyrker utredningens förslag och ser ett fortsatt starkt behov av översyn av stödet till barn och familjer med en djupare analys av varför flera av stöden minskar och med ett tydligare jämställdhetsperspektiv.

7. Gemenskap

Vi reagerar på att antalet mottagare av insatsen ledsagning minskat över tid och saknar en djupare analys av detta. Vi delar inte utredningens uppfattning att insatsen slås samman med en ny insats

---

² Samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning, RiR 2011:17

³ Reformerade stöd till barn och unga med funktionsnedsättning, Ds 2015:58

om stöd i hemmet. Insatsen ledsagarservice bör finnas kvar som självständig insats och utformas i enlighet med insatsens ursprungliga syfte. Tillgången till insatsen ledsagarservice riskerar att påverkas mycket negativt om den förlorar sin ställning som en självständig insats. Insatsen är ofta avgörande för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i samhällslivet. Ledsagning bör kvarstå som en egen insats.

Vi oroas över att insatsen kontaktperson inte alltid ges till personer som bor i särskilt boende eller deltar i daglig verksamhet. Vi motsätter oss utredningens förslag om att kontaktperson ska kunna ges som en gruppaktivitet. Gruppträffar kan vara problematiska. Den som är i behov av insatsen kan känna ett tvång av att träffa sin kontaktperson i grupp, trots att man vill göra det enskilt. Insatsen kontaktperson behöver kvarstå i nuvarande form för att ge det viktiga individuella stöd som insatsen ger idag.

Vi avstyrker utredningens förslag och ser ett fortsatt behov av att se över insatserna ledsagning och kontaktperson med fokus på att förstärka insatserna så att de bättre uppfyller sina syften.

8. Sysselsättning

Vi delar utredningens bedömning att den enskilde ska ha rätt till en inledande kartläggning för att fastställa hur insatsen daglig verksamhet bäst kan anpassas och utformas utifrån de individuella behoven.

Vi oroas över den kraftiga ökning av antalet unga som anvisas till daglig verksamhet under de senaste tio åren och saknar i utredningen en djupare analys av orsakerna till den utvecklingen. Vi ser ett tydligt orsakssamband i de brister som finns inom arbetsmarknadspolitiken, bristerna i aktivitetsersättningen som lyfts av bl.a. Riksrevisionen⁴ men också brister i skolans kapacitet att förbereda unga personer med funktionsnedsättning för fortsatta studier och ett yrkesliv.

Utredningen konstaterar att utformningen av daglig verksamhet skiljer sig åt mellan olika kommuner, men gör ingen djupare analys av vad det finns för framgångsfaktorer respektive hinder. I den effektutvärdering⁵ som utredningen lyfter, finns slående

---

⁴ Aktivitetsersättning – en ersättning utan aktivitet, RiR 2015:07

⁵ Effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning, Socialförsäkringsrapport 2017:5

framgångssiffror på hur stor andel som kom i arbete efter genomförd studie trots den låga förväntan på utfall som ställdes på de deltagare som rekryterades från daglig verksamhet. Slående från den studien är också det otroligt stora intresse det fanns från deltagare i daglig verksamhet att medverka i studien, ett tecken på att det inom målgruppen finns en önskan om utveckling som inte ges i deras nuvarande situation.

Många kvarstående utmaningar rörande insatsen daglig verksamhet berörs inte alls i utredningen, det har heller inte gjorts någon studie för att inhämta erfarenheterna personerna själva som deltar i insatsen. Vi ser en komplicerad utmaning i att daglig verksamhet inte lyder under arbetsrättslig lagstiftning, trots att många av deltagarna ser det som sitt arbete och har det som en livslång sysselsättning. Avsaknaden av den arbetsrättsliga dimensionen leder till bristande arbetsmiljöskydd, arbetsskadeskydd och frånvaron av fackliga rättigheter.

Vi avstyrker utredningens förslag och ser ett stort behov av en betydligt grundligare översyn av insatsen daglig verksamhet.

9. Samordning och planering

Vi sympatiserar med utredningens förslag att ändra benämningen på insatsen rådgivning och annat personligt stöd, till särskilt expertstöd. Vi betvivlar dock starkt att endast en namnändring på insatsen skapar tillräcklig skillnad.

Insatsen "råd och stöd" har haft en sådan kraftig minskning under de senaste tio åren att insatsen i det närmaste är på väg att upphöra helt. Insatsen och dess syfte såsom beskrivs i LSS förarbeten, har fortfarande en oerhört stor relevans. Behoven idag torde inte vara mindre än då LSS infördes, snarare tvärtom. Eftersom det är den enda av LSS tio insatser där regionerna har ett huvudansvar, skulle ansvarsfördelningen behöva ses över.

För den enskilde ligger framförallt en utmaning i samordningen mellan olika insatser som tillhandahålls av såväl kommun, region som stat. Trots att den enskilde många gånger både har en individuell plan och en SIP, samordnad individuell plan, så har man behov av stöd med samordning för att få en överblick och ett kontinuerligt stöd. Idag finns det en stor nationell ojämlikhet när det gäller hur landstingen arbetar med insatsen. Insatsen ska vara en sammanhållande kedja av särskilt stöd som utgår från en ingående kunskap om funktionsnedsättningen, dess konsekvenser samt hur detta kommer till uttryck hos individen.

Vi avstyrker utredningens förslag och ser ett fortsatt starkt behov av en betydligt mer genomgripande översyn av insatsen rådgivning och annat personligt stöd.

10. Personligt utformat stöd i det dagliga livet

Utredningen har haft ett tydligt uppdrag i direktiven att kostnaderna för den statliga assistansersättningen ska minskas. Utredningen har levererat därefter och lägger i denna del de mest långtgående förslagen till förändringar. Förslagen syftar till att begränsa rätten till personlig assistans, färre personer ska få tillgång till insatsen och de som får tillgång ska få det i betydligt mindre omfattning.

De konkreta förslagen, däribland att undanta personlig assistans för barn upp till 16 år, för personer med behov av stöd som kräver ingående kunskap om dem (det så kallade "femte grundläggande behovet") samt förslaget om en schablon på 15 timmars assistans utöver timmar för grundläggande behov, skulle få otroligt stora konsekvenser. Vi har från funktionsrättsrörelsen beskrivit dessa konsekvenser i underlag till utredningen under utredningens gång⁶ och upprepar dem inte här.

Regeringen har vid remitteringen av utredningen klargjort att dessa förslag inte är aktuella för genomförande. Gott så, men vi oroas av att ett antal felaktiga utgångspunkter som låg till grund för utredningens direktiv fortfarande är levande i den politiska debatten. Fortfarande ges uttryck för att det skulle förekomma ovanligt mycket fusk och välfärdsbrott inom just assistansersättningen. Även regeringen skickar fortfarande politiska signaler om att kostnaderna för den personliga assistansen inte träffar rätt.

För tydlighetens skull: Brottslighet måste stävjas, oriktigt utnyttjande av välfärdssystem måste beivras, tillsyn och kontroll måste utformas så att stöden träffar rätt och håller tillräcklig kvalitet för att syftet med stödinsatserna uppnås. De politiska förslag som hittills lagts fram har endast i begränsad utsträckning haft en verkan på dessa utmaningar, däremot har begränsningarna i rätten till personlig assistans för dem som behöver insatsen, succesivt ökat med oerhört allvarliga konsekvenser för den enskilde som följd.

---

⁶ Konsekvensbeskrivning av utredningens förslag kring personlig assistans: <https://funktionsratt.se/vart-arbete/moten-och-aktiviteter/lss-ska-utvecklas-inte-avvecklas/stallningstaganden-om-lss/>

Insatsen personlig assistans är för många med stora stödbehov en mycket träffsäker och kvalitativ insats. Personlig assistans kan tillgodose komplexa och mångsidiga behov i en sammanhållen insats, som är komplicerade att tillgodose på andra sätt. Insatsen ger den enskilde möjlighet att vara huvudperson i sitt eget liv. Rätt utformad är den personliga assistansen en överlägset kostnadseffektiv insats vid komplexa behov, eftersom den tillgodoser de individuella behoven för den enskilde, varken mer eller mindre. Den politiska ambitionen borde vara att fördjupa, utveckla och bredda den personliga assistansen att rymma fler stödbehov än idag. Både för en högre livskvalitet och enklare vardag för den enskilde, men också för stora samhällsekonomiska besparingar för stödinsatser som nu vältrats över på annat ansvar. **Vi avstyrker** utredningens samtliga förslag kring personlig assistans.

11. Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun

Vi delar utredningens uppfattning att de problem som idag är en följd av det delade ansvaret mellan stat och kommun för den personliga assistansen, skulle minska om ansvaret samlades under en huvudman. Den rådande situationen med delat huvudmannaskap utgör ett relativt komplext förhållande. För den enskilde som är i behov av assistans, blir det enklare och tydligare om man vet att det bara finns en huvudman.

Vi delar också utredningen och den tidigare LSS-kommitténs⁷ uppfattning att staten snarare än kommunerna, sannolikt är lämpligare vid ett samlat huvudansvar.

Vi ser dock inte att frågan om huvudmannaskap är den mest avgörande frågan för utmaningarna för den personliga assistansen. Ett samlat huvudmannaskap löser inte på långa vägar de många problem vi idag ser för den personliga assistansen. Vi förordar att en rad andra politiska initiativ tas för att upprätta den personliga assistansen att fylla sitt ursprungliga syfte, innan frågan om huvudmannaskap adresseras. Om insatsen fortsätter att utarmas och rätten till insatsen fortsätter att begränsas, är det mindre betydelsefullt om det sker i statens eller kommunernas regi, eller som sker nu, vid ett delat huvudmannaskap.

Vi avstyrker utredningens förslag och ser ett stort behov av att i första hand säkerställa den personliga assistansen så att den uppfyller lagens ursprungliga intentioner.

---

⁷ Möjlighet att leva som andra, SOU 2008:77

12. Privata aktörer och ekonomisk ersättning för personlig assistans

Vi noterar att utredningen liksom Inspektionen för socialförsäkringen, konstaterar att marknaden för privata assistansutförare är en väl fungerande marknad⁸. Vi uppmärksammar att ISF konstaterat att vinstmarginalerna inom assistansmarknaden är betydligt lägre jämfört med andra marknader för privata välfärdsleverantörer, såsom primärvård, tandvård, omsorg och socialtjänst. Vi delar utredningens uppfattning att de privata aktörerna inte är orsak till kostnadsutvecklingen för den personliga assistansersättningen. Vi delar också utredningens uppfattning att det inte finns anledning att begränsa antalet kunder för en enskild assistansanordnare.

Vi delar utredningens uppfattning att fördelarna med ersättningssystem baserat på schablonersättning uppväger nackdelarna. Vi delar också utredningens uppfattning att närstående som arbetar som personliga assistenter har fördelar genom mindre behov av introduktion jämfört med externt rekryterade assistenter. Vi avfärdar dock utredningens idé om differentierad schablonersättning grundat på hushållsgemenskap. De samlade kostnaderna för genomförd assistans torde inte skilja sig beroende på om assistenten är närstående eller inte.

Vi delar inte utredningens uppfattning att nivån på schablonersättningen är väl avvägd, utan menar att den släpar efter, eftersom den inte höjts i takt med den allmänna löneutvecklingen. Den allra största delen av ersättningen utgörs av lönekostnader, en eftersläpning i ersättningsnivå riskerar att urholka insatsens kvalitet. Rimligt vore att knyta ersättningsnivån till den allmänna löneutvecklingen.

Vi delar utredningens uppfattning att kommuner inte bör stå för sjuklönekostnader för personliga assistenter anställda av privata anordnare. Vi delar också uppfattningen att det bör ställas krav på kollektivavtal eller kollektivavtalsenliga villkor för alla utförare av personlig assistans.

Vi noterar att utredningen inte föreslår några inskränkningar i rätten för den enskilde att anlita vilket ombud den vill att föra talan vid rättsprocesser. En sådan inskränkning, uttryckt i direktiven att

---

⁸ Assistansmarknaden – lönsamhet och konkurrensförhållanden, ISF 2017:16
Remissyttrande över Översyn av insatser enligt LSS, SOU 2018:88

utreda, skulle innebära långtgående inskränkningar i den enskildes rättskapacitet och vara gravt diskriminerande. Det faktum att enskilda får ett bättre utfall i rättsprocesser när de företräds av ett juridiskt ombud anställd av en assistansanordnare, pekar snarast på bristen i rättshjälp för alla andra sökande.

Vi avstyrker utredningens förslag och ser ett fortsatt behov av att indexera assistansschablonen och utveckla tillgången till rättshjälp för alla mottagare av LSS-insatser, även de som inte mottar personlig assistans från en privat anordnare.

13. Kvalitet, uppföljning och tillsyn

Vi delar inte utredningens uppfattning att regelverket gällande systematiskt kvalitetsarbete med tillhörande föreskrifter och allmänna råd, ger förutsättningar för att säkerställa kvalitet. Tvärtom ser vi det som ett av de allra största behoven inom LSS, att utveckla regelverket för att säkerställa högre kvalitet. Utredningen har här brutit fullständigt i en av sina viktigaste delar. Idag råder brister inom många LSS-verksamheter som kan fortgå utan åtgärder. Problemen med bristande kvalitet har sin grund i svagheter på många olika nivåer.

I den enskilda verksamheten vet vi att det förekommer bristande kunskap hos personalen. Det ställs inga kunskapskrav vid anställning, introduktionen brister och det ges heller inte tillräcklig kompetensutveckling under anställning. Många verksamheter saknar närvarande arbetsledning, anställda har inte tillgång till extern handledning.

Många kommuner har ingen systematisk uppföljning av sina LSS-beslut. Enligt en tidigare granskning av Socialstyrelsen, var det endast 12 procent av kommunerna som följde upp beslut om särskilt boende inom ett år, endast 14 procent följde upp beslut om daglig verksamhet. Enskilda utförare har något bättre utfall än kommunala utförare.⁹ När det inte sker någon uppföljning går det inte att säkerställa kvaliteten i insatsen och att den enskilde får sina behov tillgodosedda.

IVO:s tillsyn är otillräcklig och skarpa sanktioner saknas. Kraven på att beviljas tillstånd att bedriva LSS-verksamheter är på tok för lågt ställda.

Vi delar inte heller utredningens uppfattning att det idag finns tillräckligt juridiskt stöd för personer med funktionsnedsättning och

---

⁹ Kommunerna följer upp få beslut, pressmeddelande Socialstyrelsen 2014-05-21 Remissyttrande över Översyn av insatser enligt LSS, SOU 2018:88

att myndigheternas utredningsansvar är tillräcklig för att säkerställa den enskildes rätt. Tvärtom saknar många tillgång till effektiva rättsmedel, en central fråga vi lyft fram i vår rapport Respekt för rättigheter?¹⁰ Den som är i behov av LSS-insats har ofta sämre förmåga att tillvarata sina egna rättigheter än många andra. Till skillnad från civilrättsliga mål, finns heller ingen rättshjälp via hemförsäkringen i förvaltningsrättsliga mål. Motpart för den enskilde är en myndighet med stora juridiska resurser. Den som söker om stöd är per definition i ett avsevärt underläge redan i utgångsläget. Personer med funktionsnedsättning är i högre grad än andra i behov av samhällsstöd och därmed i större omfattning utlämnade till olika myndighetsbeslut. Myndigheter agerar inte alltid utifrån den enskildes bästa, utan blir snarare motpart och överprövningen av beslut sker i regel i olika förfaranden inom samma myndighet som handlagt frågan.

Dessutom kan det vara svårt att veta vilka rättigheter man har och vart man ska vända sig för att få det man behöver. Det stöd som den enskilde kan få idag via t.ex. personligt ombud, brukarstödcentra, god man osv är inte tillfyllest. Många av förbundens medlemmar upplever/vittnar om okunskap, fördomar och misstro från olika myndigheter. Detta är en tydlig indikation på att myndigheternas service- och utredningsskyldighet inte räcker för att tillgodose våra medlemmars behov och rättigheter. En enskild som söker insatser kan dessutom befinna sig i en beroendeställning gentemot handläggare och beslutsfattare.

Vi avstyrker utredningens förslag och ser ett kvarvarande behov av att säkerställa kvalitet inom LSS-verksamheter samt förstärka rättshjälpen för den enskilde.

14. Ny lag om stöd och service

Vi delar inte utredningens uppfattning att Försäkringskassan minst vart tredje år ska följa upp den försäkrades behov av assistansersättning. Den rättspraxis som utvecklats med automatisk omprövning av beslut, är ett oskick. Det strider mot den juridiska principen om gynnande beslut för varaktiga behov och skapar en onödig stress hos den enskilde samt onödig administration hos myndigheten.

Vi avstyrker utredningens förslag.

---

¹⁰ Respekt för rättigheter? Civilsamhällets granskning av hur Sverige efterlever Funktionsrättskonventionen, dec 2019.

15. Samordning inom EU

Vi lämnar inga synpunkter.

16. Utjämning och fördelning av kostnader

Vi lämnar inga synpunkter.

17. Konsekvenser av förslagen

Vår bedömning är att utredningen gjort en grov underskattning av de ökade samhällskostnaderna för genomförandet av utredningens förslag. Utredningen kalkylerar att statens utgifter minskar med runt 600 mkr per år, kommunernas kostnader beräknas öka med mellan 300 och 400 mkr per år. Utredningen har mycket förenklat flyttat nuvarande kostnader från kommuner till stat för det samlade statliga huvudmannaskapet för personlig assistans. På samma sätt flyttas nuvarande kostnader för statlig assistansersättning till kommunerna för de grupper som enligt utredningens förslag ska mista sin assistans. I beräkningarna tas inte tillräcklig höjd för utvecklingen av de nya föreslagna kommunala insatserna, den nya behovsprövning och administration som därigenom läggs på kommunerna, inte heller för rekrytering av de nya yrkesgrupper som föreslås arbeta i insatserna, med högre kompetenskrav än dagens personliga assistenter. De ökade samhällskostnaderna till följd av försämrade insatser helt oräknade.

Med vänlig hälsning
Funktionsrätt Sverige

Elisabeth Wallenius
Ordförande